

bru (maksimum $N = 200$), ko se na ribnikih prehranjujejo osebk, ki prezimujejo na ptujski akumulaciji. Ugotovili smo trend rasti njihovega števila. Na akumulaciji Požeg smo opravili 130 opazovanj, kormorane pa smo opazovali 52-krat. Rezultati opazovanj so podobni kot v Račah. Povprečno število kormoranov na Požegu je višje kakor v Račah, kar pripisujemo vznemirjanju, ki je v Račah večje.

LITERATURA

- BIBIČ, A. (1988). Ptice vodnih zbiralnikov severovzhodne Slovenije. *Acrocephalus* 37-38. str.25 - 48.
- JANŽEKovič, F. (1992) Ornitofavna Račskih ribnikov. Diplomsko delo. Univerza v Mariboru.
- KRISTOFIČ, T. (1986) Kako zavarovati ribe pred zaščitenimi škodljivimi pticami. *Ribič* 7 - 8: str.194 - 198.
- KRISTOFIČ, T. (1987) Kako zavarovati ribe pred zaščitenimi vodnimi pticami. *Ribič* 3: str. 41.
- KRISTOFIČ, T. (1995) Zaradi kormoranov prazni ribniki? *Ribič* 5: str. 98 - 100.

MÜLLER, W. (1995) Die Sache mit dem Kormoran. *Ornis* 5: str.4 - 10.

REICHLER, G. Kormorane, Kormorane... *Fischer & Teichwirt* 10: str. 276 - 377.

SOVINČ, A. (1994) Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehnična založba Slovenije.

ŠTUMBERGER, B. (1987) Kjer je ribnik, so žabe. *Ribič* 1 - 2: str. 22 - 23.

ŠTUMBERGER, B., ŠORGO, A. (1995) Dnevni prelet vodnih ptic v dravski loki pri Ptujju; Prezimovanje ali selitev? *Acrocephalus* 16: št.68-69-70: str. 72-78.

VIDIČ, J. (1987) Človek ni popolni gospodar narave, temveč del nje same. *Ribič* 1 - 2: str. 21.

VOGRIN, M., ŠORGO, A. (1995) Siva čaplja *Ardea cinerea* in veliki kormoran *Phalacrocorax carbo* na ribnikih za vzrejo toplovodnih vrst rib Pernica, Rače, Požeg, Vrbje, in Žovnek. Študija DOPPS.

Milan Vogrin, Hotinjska cesta 108, 62312
Orehova vas
Andrej Šorgo, Ptujška 91, 62327 Rače
Franc Janžekovič, Maistrova 10, 62000
Maribor

Siva čaplja *Ardea cinerea* v spodnji Savinjski dolini Grey Heron *Ardea cinerea* in the lower Savinja valley

Milan VOGRIN, Nuša VOGRIN

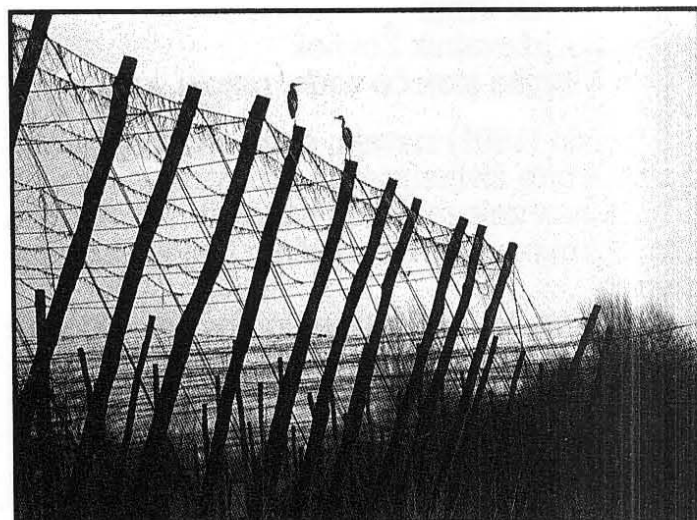
UVOD

Siva čaplja je pri nas najbolj pogosta čaplja, tako v gnezditvenem (GEISTER 1995) kakor tudi v prezimovalnem obdobju (SOVINČ 1994). V spodnji Savinjski dolini ne gnezdi (GEISTER 1995, VOGRIN lastna opazovanja), vendar je izmed vseh čapelj, ki se tu pojavljajo, najpogostejša in najštevilčnejša. O sivi čaplji v spodnji Savinjski dolini so dosedaj pisali Kropivšek (1994) ter Vogrin in Šorgo (1995).

V prispevku obravnavava razširjenost in pojavljanje sive čaplje v spodnji Savinjski dolini, poskušava pa prikazati tudi sezonsko navezanost na posamezen habitat.

OPIS OBMOČJA IN METODE DELO

Spodnja Savinjska dolina zavzema osrednji ravninski del Celjske kotline med Vranskim in Letušem na zahodu in sotočjem Savinje, Hudinje in Voglajne na vzhodu. Dolina je kmetijsko intenzivno obdelana, prevladujejo pred-

Slika 1: Sredi intenzivno obdelane kulturne krajine, kakršna je tudi spodnja Savinjska dolina, je ostalo zelo malo dreves. Za počitek pridejo čapljam prav tudi drogovi hmeljišč (M. Vogrin).

Fig. 1: In the middle of the cultivated cultural landscape, such as the lower Savinja valley, the trees are few. To rest, the Herons thus make use even of the hop garden poles (M. Vogrin).

vsem hmeljišča. Stojęćih voda je malo.

Sive čaplje sva opazovala v delu spodnje Savinjske doline. Posebno pozornost sva posvetila ribniku Vrbje z okolico, delom reke Savinje med Vrbjem in Latkovo vasjo ter travnikom in poljem južno od magistralne ceste Žalec - Vransko. Na zadrževalniku Žovnek sva opazovala le priložnostno. Večkrat sva na isti dan pregledala po dve lokaliteti.

Opazovala sva v letih 1993, 1994 in 1995. V tem obdobju sva opravila 66 terenskih dni. Na ribniku Vrbje sva redno opazovala od januarja 1994 do februarja 1995. V tem času sva opravila 48 terenskih dni. Od 73 pentad sva jih obdelala 44. Pentadni višek pomeni najvišje število ugotovljenih osebkov v določeni pentadi. Navedena tudi frekvenco; Izražena je v %, pri čemer so kot 100 % štete vse pentade (44).

REZULTATI IN DISKUSIJA

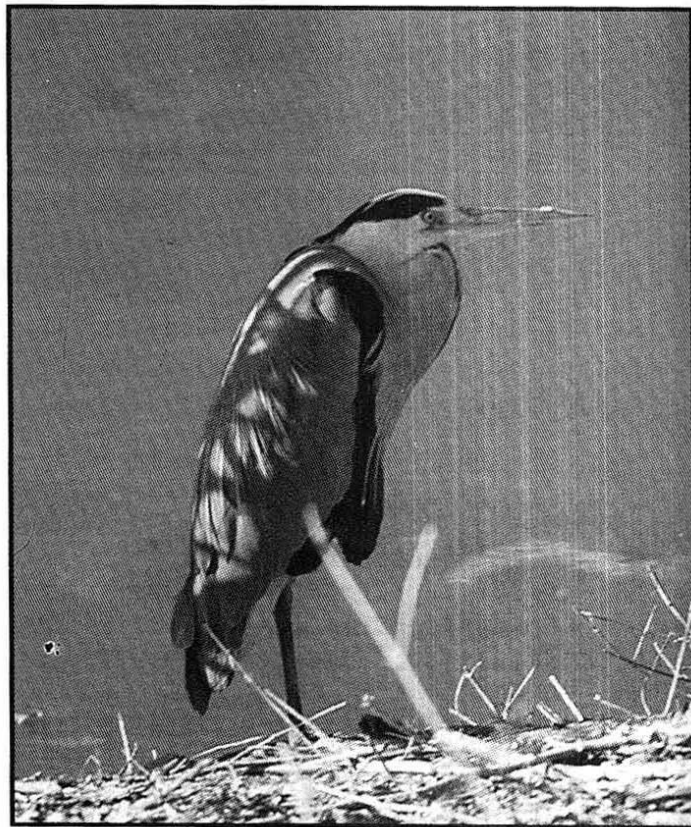
V spodnji Savinjski dolini se siva čaplja zadržuje vse leto. Najpogosteje gre le za posamezne osebke ali manjše jate (do 5 osebkov). Izjema je obdobje praznjenja ribnika ali zadrževalnika za izlov rib. Izlov običajno poteka v spomladanskem času.

Sive čaplje po dolini niso razporejene enakomerno. Območja z večjo koncentracijo čapelj so:

1. Reka Savinja
2. Travniki in polja
3. Ribnik Vrbje
4. Zadrževalnik Žovnek
5. Manjše stojęće vode, potoki, kanali

Voisin (1991) navaja, da je siva čaplja glede na izbiro življenjskega prostora generalist. Živi lahko v zelo različnih habitatih, od morskih obrežij do povsem terestričnih življenjskih prostorov.

Takšne so tudi najine ugotovitve. Ocenjujeva, da se v spodnji Savinjski dolini prek celega leta zadržuje okoli 30 osebkov. Sezonsko lahko število osebkov glede na posamezen habitat močno niha. Ob reki Savinji so se zadrževale vse leto. Ob njej so bile dokaj enakomerno porazdeljene, opaziti pa je bilo, da so izbirale plitvejša mesta, kjer so lahko lovile. Njihovo število se je tukaj nekoliko povečalo v zimskem času. Razlog za povišanje števila sivih čapelj ob tekoči vodi lahko verjetno iščemo v tem, da so stojęće vode, kjer so se sicer zadrževale, v tem času zaledenele. Na njivah in travnikih (predvsem slednjih) so se prav tako zadrževale vse leto. Njihovo število se je povečalo, ko sta zamrznila obe stojęći vodi (ribnik Vrbje, zadrževalnik Žovnek). V jesenskem in spomladanskem času se so sive čaplje še posebej radi zadrževale in lovile na poplavljenih travnikih in njivah. To je najverjetneje povezano z lažje dostopnim plenom - malimi sesalci, ki se umikajo pred poplavami. Male sesalce sva tukaj sicer večkrat videla kot plen sivih čapelj. Na poljedeljskih površinah je bilo najmanj čapelj v poletnem času, najbrž zaradi sušnega obdobja, ko je tudi malih sesalcev najmanj.

Slika 2: Siva čaplja *Ardea cinerea* ob zaledenem ribniku Vrbje (M. Vogrin).

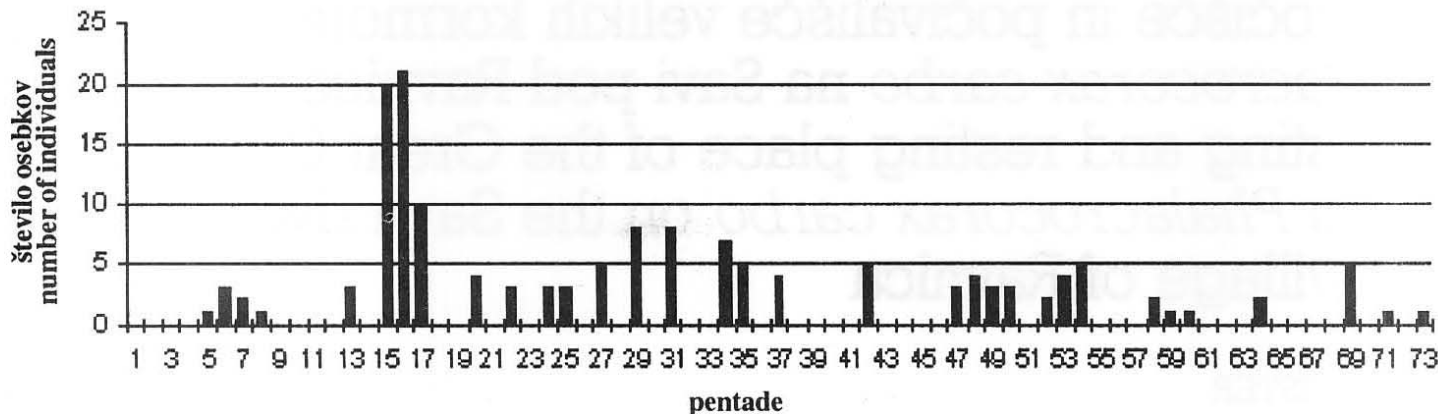
Fig. 2: Grey Heron *Ardea cinerea* at the frozen over Vrbje pond (M. Vogrin).

Od 44 pentad, kolikor sva jih obdelala, se je siva čaplja zadrževala v 33 pentadah na ribniku Vrbje. Stopnja frekvence za sivo čapljo na ribniku Vrbje znaša 75%.

Na ribniku Vrbje je bilo v obdobju 1993-1995 največ sivih čapelj v sredini marca (pentade 15, 16, 17) (Slika 1), kar se je časovno ujemalo z izlovom rib iz ribnika. Ribnik praznijo zato, da so ribe, ki jih lovijo z mrežo v večji plitvini, lažje dostopne. Pri tem veliko rib ostane tudi v drugih manjših plitvinah po celotnem ribniku. V obdobju praznjenja ribnika pa vse do trenutka, ko so v ribniku še lahko dostopne ribe na plitvinah, je ribnik izredno zanimiv za čaplje. Takoj za tem, ko je bil izlov rib končan, se je tudi število sivih čapelj vrnilo na prejšnje vredno-

šteto. Njihovo število se je povečalo, ko sta zamrznila obe stojęći vodi (ribnik Vrbje, zadrževalnik Žovnek). V jesenskem in spomladanskem času se so sive čaplje še posebej radi zadrževale in lovile na poplavljenih travnikih in njivah. To je najverjetneje povezano z lažje dostopnim plenom - malimi sesalci, ki se umikajo pred poplavami. Male sesalce sva tukaj sicer večkrat videla kot plen sivih čapelj. Na poljedeljskih površinah je bilo najmanj čapelj v poletnem času, najbrž zaradi sušnega obdobja, ko je tudi malih sesalcev najmanj.

šteto. Njihovo število se je povečalo, ko sta zamrznila obe stojęći vodi (ribnik Vrbje, zadrževalnik Žovnek). V jesenskem in spomladanskem času se so sive čaplje še posebej radi zadrževale in lovile na poplavljenih travnikih in njivah. To je najverjetneje povezano z lažje dostopnim plenom - malimi sesalci, ki se umikajo pred poplavami. Male sesalce sva tukaj sicer večkrat videla kot plen sivih čapelj. Na poljedeljskih površinah je bilo najmanj čapelj v poletnem času, najbrž zaradi sušnega obdobja, ko je tudi malih sesalcev najmanj.

Slika 3: Siva čaplja *Ardea cinerea* - vsota pentadnih viškov (1993-1995) na ribniku Vrbje v spodnji Savinjski dolini.

Fig.3: Grey Heron *Ardea cinerea* - the pentad peaks (1993-1995) at Vrbje pond in the lower Savinja valley

sti, kar je lepo razvidno tudi s slike 1. Poudariti je treba, da je dejansko število sivih čapelj, ki se zadržujejo neposredno ob ribniku Vrbje, manjše - k ribniku sva štela namreč tudi osebkke, ki so se zadrževali v neposredni bližini na polju. Ker je bilo v obdobju praznjenja ribnika na drugih območjih v spodnji Savinjski dolini manj čapelj kot običajno, meniva, da so bili ob ribniku predvsem osebki, ki se sicer zadržujejo ob reki Savinji ter na okoliških njivah in travnikih. V zimskem času je siva čaplja na ribniku redka ali pa je sploh ni (Slika 1). Vodna površina je zaledenela, osebki, ki se tu zadržujejo, pa posedajo po nasipih ribnika. V tem času se tukaj prehranjujejo z malimi sesalci.

LITERATURA

GEISTER, I. (1995): Ornitološki atlas Slovenije. DZS, Ljubljana. pp. 287.

KROPIVŠEK, N. (1994): Poročila od koderkoli. Žovneško jezero. *Acrocephalus* 15 (65-66): 157-158. Ljubljana.

SOVINČ, A. (1994): Zimski ornitološki atlas Slovenije. Tehniška založba Slovenije, Ljubljana. pp. 452.

VOGRIN, M., A. ŠORGO (1995): Siva čaplja *Ardea cinerea* in veliki kormoran *Phalacrocorax carbo* na ribnikih za vzrejo toplovodnih vrst rib Pernica, Rače, Požeg, Vrbje in Žovnek. Študija, DOPPS.

VOISIN, C. (1991): The Herons of Europe. T&A D POYSER. London. pp. 364.

POVZETEK

Prispevek obravnava razširjenost in pojavljanje sive čaplje v spodnji Savinjski dolini. Siva čaplja je tu splošno razširjena. Območja, kjer je najštevilčnejša, so: reka Savinja, travniki in njive, ribnik Vrbje, zadrževalnik Žovnek, druge stoječe in tekoče vode. Na vseh lokalitetah jih je možno opazovati skozi vse leto, s tem da so opazni določeni sezonski trendi. Ti trendi so vezani predvsem na obdobje praznjenja in izlova rib iz ribnika Vrbje pa tudi iz zadrževalnika Žovnek. V času, ko se izlavlja ribnik Vrbje, je tukaj precej več sivih čapelj

kot običajno, in sklepava, da gre za osebkke, ki se sicer zadržujejo po vsej dolini. Enako se verjetno dogaja na zadrževalniku Žovnek. Ob reki Savinji je dokaj enakomerno porazdeljena, število osebkov nekoliko naraste v zimskem času. Semkaj verjetno priletijo nekateri izmed osebkov, ki se sicer zadržujejo ob stoječih vodah. Na poljih je najmanj sivih čapelj v poletnem času, največ pa spomladi in jeseni, posebej še, če so travniki in polja poplavljeni. Na ribniku Vrbje je najpogostejša v sredini marca, v času praznjenja ribnika in izlova rib. Takrat se tukaj prehranjujejo tudi osebki, ki se sicer zadržujejo na okoliških kmetijskih površinah in reki Savinji. Glede na opazovanja ocenjujemo, da se v spodnji Savinjski dolini prek celega leta zadržuje okoli 30 osebkov.

SUMMARY

The article deals with the occurrence and distribution of the Grey Heron in the lower Savinja valley. The bird is here widely distributed. The areas where it is most abundant are: the Savinja river, meadows and fields, Vrbje pond, Žovnek impounding reservoir, and other standing and running waters. At each of these localities, the Herons can be seen through the entire year, although some seasonal trends are noted, mainly in connection with the period when Vrbje pond and Žovnek impounding reservoir are discharged. At the time when Vrbje pond is discharged, many more Grey Herons were recorded there, and the authors presume that these are the individuals which otherwise make use of the terrain in the entire lower Savinja valley. Something similar can be probably said of Žovnek reservoir. Along the Savinja river, the Herons are distributed fairly proportionately; the number of individuals rises slightly only during the winter. The area is probably visited by some of the individuals which otherwise dwell along various standing waters. In the fields, the lowest number of Grey Herons was recorded during the summer, and the highest in autumn and spring, especially if the meadows and fields were inundated. At Vrbje pond, they appear most frequently in mid-March, when the pond is being discharged. At that time, those individuals also feed there which otherwise reside on the surrounding farmlands and along the Savinja river. In view of the observations made in the lower Savinja valley, the authors estimate that some 30 individuals reside in this area through the entire year.

Milan Vogrin, Hotinjska cesta 108, 62312 Orehova vas

Nuša Vogrin, Vransko 121, 63305 Vransko